

Bérczes Tibor
A holland foci
Akadémiai Kiadó, 2016, 315 oldal, 5200 Ft

Tulipános forradalom

N. Pál József könyvajánlója

Emlékszem, bűvölten csodáltam a hetvenes évek elejének Ajaxát, meg az 1974-es holland válogatottat. Játékuk valami sosem látott újdonságot jelentett, szorítottam is értük rendszeresen, miért veszítették el a vébédöntőt, azóta sem akarom érteni, mint ahogy azt sem értettem, hogy került elő ez a csoda néhány év alatt. Hisz a hollandokat a hatvanas években mi is gond nélkül gyűrtük le általában, nem – illetve csak 1945 előtt – jártak világversenyen, klubcsapataik sem villogtak igazán, s aztán hirtelen ott termettek, messze előttünk már, a labdarúgás történetébe is alaposan beleszólva.

Nem állítom, hogy Bérczes Tibor könyve e titkot minden eresztékében megfejtette nekem, de hogy a futballról szóló irodalom egyedi munkával gyarapodott, azt igen. Nem „focikönyv” ez igazán (a meccsek lajstromát főlegesen keresni benne), ellenben társadalom- mentalitás- és kultúr-történet is, illetve mindez együtt, e játék, mint összetett jelenség történetiségében is vizsgált bázisán. A szerző

bölcsész, néderlandista, e kultúra tisztelője, kutatója, ráadásul – szerencsére – a futball szerelmese is. Nem monográfiát írt, egy-egy téma – az Ajax-jelenség története, a holland-német (futball)viszony stb. – kifejtését interjúk, egy-egy jól választott cikk fordításai tagolják, mégis gondolatébresztő, informatív egésszé áll össze a kötet.

E „szélesebb kontextusban” a szekularizált és individualizált holland életforma mint jelentős eredményeket hozó eszmény jelenik meg jól kivehetően, ám nem kritikátlanul. Bérczes Tibor a rendszeretnek a kreatív képességet alárendelő, ugyanakkor e hajlamot ki is bontó „szabadságmámor” hátulütőjére is figyel. Például arra, hogy a hollandiai zsidóság német megszállás alatt való nyolcvanszázalékos elpusztítása nyomán kelt lelkiismeretfurdalás és zsigerileg „antinationalista” attitűd milyen ambivalens magatartásformákat hív elő. Mit jelent a tolerancia mindenekfelettségére esküdve a velejéig intoleráns maga-

tartást is védeni? Mert az előítéletmentesség szép dolog, de mit tegyünk, ha e játék mégis a letagadott nemzeti büszkeség alkalmává lesz minduntalan, ha egy csapat fehér játékosai az összejöveteleken külön ülnek rendszerint, ha a futball a más kultúrából érkezettek beilleszkedését mégsem oldja meg problémamentesen.

Mert az például, hogy a Hollandiában meghonosodott „zsidózás” nem is antiszemitizmus, hogy az elkülönülés nem előítélet, hanem kulturális, habituális különbség csupán, bizony igen rabulisztikusan hangzó érvelés nekem. Lehet, a holland máshogy éli meg ezt, de az is, hogy nagy szabadságmámorában átveri ömagát, s megindul saját felszámolása felé.

Ám Johan Cruyff játéknak emlékét nem lehet felszámolni soha. Bérczes azt mondja, a zseni feltűntétől minden megváltozott. Biztosan így van, de képesek vagyunk-e a játéknak arra az 1970-1974 közti csodájára emlékezni még, vagy a show káprázata mindent elborít?